

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

*Ontwaak uit uw slaap,
sta op uit de dood
en Christus zal over u stralen!*

Efeziërs 5:14b

Wordt wakker! Laat achter je wat donker is en ga in het licht van Christus staan, want zijn licht straalt over jou. Wandel in dat licht zodat je een kind van God mag zijn. Zo zou je de woorden van Paulus in dit gedeelte kunnen samenvatten. Wij mensen hebben slaap nodig: om tot rust te komen zodat we in de morgen weer met frisse moed ontwaken om ons werk te doen. Maar er zijn ook van die dagen waarop je het liefst nog even wilt blijven liggen onder de warme dekens, vooral op koude winterdagen. Je draait je nog even om. En dan gaat even later die wekker weer af: tijd om op te staan, om wakker te worden. Je hebt van die ochtendvogels die geen moeite hebben om op te staan. Anderen hebben hulp nodig bij het opstaan. Iemand die je op tijd wekt, omdat je net iets te graag zou willen toegeven aan die gedachte: nog even doezelen, je nog even omkeren.

Wakker worden heeft hier in de Efezebrief te maken met ons geestelijk leven. Het gaat hier om onze levenswandel. Of je leeft in het licht van Christus en welke keuzes je daarbij maakt. Ook in geestelijke zin kan het gebeuren dat je in slaap sukkel. Ook in je geloofsleven kun je gaan doezelen. En als dat gebeurt, dan is het meer dan tijd om wakker te worden en je ogen te openen. In dit gedeelte roept Paulus de gemeente van Efeze op om wakker te worden. Paulus is scherp in dit gedeelte. Hij heeft het over licht en over duisternis, over kwade en vruchteloze praktijken die mensen doen dwalen in het donker. Als een vader die zich ontfermt over de gemeente die hij zo liefheeft, wil hij hen wakker schudden. Er spreekt urgentie uit zijn woorden, zorg ook. Paulus schrijft dit niet zomaar. Hij ziet wat zij zelf nog niet door hebben blijkbaar: dat zij in aan het dommelen zijn, dat ze losraken van hun bestemming en vergeten dat zij in Christus nieuwe mensen mogen zijn.

Maar laten we beginnen bij het licht. De Bijbel begint ermee: met God die zei: 'er moet licht zijn' (Gen 1:3). Wanneer God de hemel en de aarde schiep, het begin van de tijd, scheidt Hij het licht van de duisternis. Al vanaf de eerste dag is het duidelijk: 'God zag dat het licht goed was' (Gen 1:4). In heel de Bijbel kom je dat tegen: het licht is goed en aangenaam. Het zonlicht geeft warmte en kracht zodat planten kunnen groeien. Ontroerend mooi vind ik de woorden in het elfde hoofdstuk van Prediker: 'Het licht is een genot. Wat een weldaad voor de ogen om de zon te zien' (Pr 11:7). Het licht is goed. Dat benadrukt ook Paulus.

Maar tegenover het licht staat de duisternis. Hier in Efeziërs 5 heeft die duisternis alles met de wereld te maken waarin wij leven. De Bijbel kijkt helemaal niet zo positief naar de wereld. Want de wereld is ook de plaats van schuld en gebrokenheid. In Johannes 17, wanneer Jezus tot zijn Vader bidt voor zijn leerlingen, komen we deze indringende woorden tegen:

*Ik heb hun uw woord gegeven.
De wereld haat hen omdat ze niet bij de wereld horen,*

*zoals ook ik niet bij de wereld hoor.
Ik vraag niet of u hen uit de wereld weg wilt nemen,
maar of u hen wilt beschermen tegen de duivel.
Ze horen niet bij de wereld, zoals ik niet bij de wereld hoor.*

Johannes 17:14-16

De wereld is een plaats van gebrokenheid, duisternis en kwaad. Op 19 januari meldde de VRT dat wereldwijd 1 op de 6 mensen leeft in een gewapend conflict. De strijd die doorgaat in Oekraïne, in Israël en de Palestijnse gebieden. De zeer zorgelijke situatie in Yemen, de berichten van Open Doors over de groeiende christenvervolging in Nigeria. Deze wereld is vol van strijd, vol van duistere krachten. En tegelijk geloven wij ook dat God deze wereld niet loslaat. Christus is naar deze wereld gekomen om in alle gebrokenheid licht te zijn voor alle volken, om haar te bevrijden van zonde en schuld. In die gebroken wereld zijn wij als christenen geroepen tot navolging, om te leven in het licht van Christus, om in zijn licht te wandelen.

En natuurlijk is niet alles negatief: er is in deze wereld ook veel schoonheid, liefde tussen mensen. Maar die gebrokenheid, het donker: daarvoor kunnen we onze ogen niet sluiten. We leven in een samenleving waarin het christelijke verhaal naar de marge is gedrukt. Er gebeurt van alles om ons heen dat het daglicht niet verdragen kan en dat haaks staat op een leven in het licht van Christus. In Paulus' tijd was dat niet anders.

Nu is het goed om even naar de historische context van die gemeente in Efeze te kijken. Paulus heeft zeker 3 jaar in Efeze gewerkt en gewoond. Hij kende de stad dus goed. Efeze behoorde tot één van de belangrijkste havensteden van de westkust van Anatolië, het huidige Turkije. Het was een stad die sociaal en maatschappelijk opzicht helemaal werd bepaald door de Romeinse cultuur, waarin een vrije seksuele moraal gezien werd als de normaalste zaak van de wereld. In de stad Pompeï, die in 79 na Christus door de Vesuvius onder as bedolven werd, is in het huis van de zogenaamde epigrammen een muurschildering teruggevonden dat een vrij duidelijk beeld geeft. En ook op allerlei aardewerk uit die tijd zijn schilderijen teruggevonden van vrijpostige seksualiteit. Prostitutie, bordelen en het openlijk onderhouden van buitenechtelijke relaties hoorden gewoonweg bij het dagelijkse leven. Net als in onze tijd, werd er niet vreemd van opgekeken.

Maar nu was er in Efeze nog meer aan de hand. Als je Efeze wel eens bezocht hebt, kun je het haast niet missen: de tempel van de godin Artemis. Deze tempel was het grootste en meest indrukwekkende gebouw van de stad. Juist in deze Artemis-cultus speelde die vrije seksuele moraal een zeer grote rol. De priesteressen van Artemis waren in wezen prostituees, en hadden een leidende rol hadden in allerlei vreemde en bizarre rituelen. Aan de mensen werd wijsgemaakt dat deze rituelen hen zouden verlichten. Wie terughoudendheid betrachtte, leefde nog in de duisternis.

Het is dus helemaal niet zo vreemd dat Paulus zich juist in de Efezebrief met zulke scherpe woorden uitlaat over seksualiteit en dat hij ook spreekt over misleiding (vers 6). Nu was de gemeente van Efeze zeer divers en bestond ze uit zowel Joodse christenen, als uit mensen van heidense achtergrond. In deze gemeente vonden

mensen van verschillende culturen elkaar. Dat betekent dat er in deze gemeente ook mensen zijn geweest die voor hun doop een heel ander leven hadden gekend. Paulus schrijft deze brief vanuit de gevangenis, zo'n tien jaar nadat hij de gemeente gesticht had. Het is dus heel goed mogelijk dat Paulus van zijn medewerkers signalen kreeg dat het helemaal niet ging met de gemeente in Efeze. Dat mensen begonnen in te dommelen en dat de oude gewoontes te verleidelijk blijken.

Daarom zegt Paulus ook: 'Eens was u duisternis, maar nu bent u licht door uw bestaan in de Heer' (Ef 5:8). Allemaal zijn ze de weg van Christus gegaan; ze zijn onderwezen in de Schriften. Ze zijn in Hem gedoopt. Paulus spreekt hier over het leven in Christus als een weg, een pad, waarop het licht van God zelf straalt. Daarin herken je de taal van de Psalmen, die woorden uit Psalm 119. Dat Gods woorden en geboden als een lamp zijn voor onze voeten, een licht op ons pad. Hoe Gods voorschriften leiden tot een goed leven, dat vol is van Gods waarheid en gerechtigheid (Ps 119:105, 160). Maar tegenover de weg het licht is er ook de weg van de duisternis. Duisternis staat hier voor de geestelijke dood, voor vruchteloosheid, en allerlei kwaad waarin mensen zichzelf verliezen. Op dat pad is geen waardigheid te vinden.

Het gedeelte dat we lezen begint ermee: met een aantal scherpe en pittige waarschuwingen voor praktijken die allemaal horen bij de weg van de duisternis, en waar in de christelijke gemeente geen plaats voor is omdat het vloekt met een leven in Christus. Paulus noemt vier vormen van kwaad, waar iedere christen zich voor moet hoeden. Als eerste noemt hij in vers 3 prostitutie (*porneia*) en onrein (*akapharsia*) gedrag. De vrije seksuele moraal die daar overal om hen heen is: daar moeten de christenen in Efeze ver bij uit de buurt blijven. Laat je niet van de wijs brengen, zegt Paulus verderop in vers 6 door lege, misleidende redeneringen.

Deze woorden van Paulus zijn vandaag nog steeds actueel. Wij leven vandaag in een samenleving waarin met name jongeren zich bevinden in een online wereld, waarin zij verleid kunnen worden om zich veel te jong bloot te geven. We hoeven maar te denken aan sexting, of apps waar jongeren via nepprofielen met gladde praatjes worden verleid. De gevolgen zijn vaak verwoestend. Je herkent misschien wel, hoe belangrijk het vandaag is om kinderen al op jonge leeftijd te waarschuwen voor deze gevaren. Op de Nederlandse televisie verscheen er wel eens een reclame die specifiek gericht was op getrouwde koppels met het doel om mensen te overtuigen dat het prima is om buiten het huwelijk te daten. Want trouw blijven, is dat niet saai? Diezelfde misleiding. Wat Paulus hier zegt is ons niet vreemd.

Waar Paulus ook voor waarschuwt in vers 3 is 'gierigheid' (*pléonexia*). Gierigheid is niet hetzelfde als zuinigheid. Zuinigheid wijst op een verstandige omgang met geld. Gierigheid betekent dat je niet wilt delen van wat je hebt. In een christelijke gemeenschap, waar solidariteit met elkaar centraal hoort te staan, in het bijzonder met zij die financieel kwetsbaar zijn, past gierigheid niet.

Dan noemt Paulus in vers 4 ongepaste taal. De vertaling van de NBV is nogal vrij. Maar je zou hier kunnen zeggen: 'zotte taal' (*morologia*) en 'grove grappen' (*eutrapelia*). Schuine, grove en provocerende woorden horen niet in de kerk. Die taal hoort voor Paulus tot de dwaasheid. Het enige dat daarmee bereikt wordt is dat mensen gekwetst

en in verlegenheid worden gebracht. En het is al zeker niet tot eer van God. Daarom zet Paulus daar de *eucharistia*, de dankzegging tegenover. Danken, loven, prijzen: dat is de taal van de kerk.

En helemaal aan het einde van deze passage, in vers 18, waarschuwt Paulus nog voor de 'dronkenschap'. Nu bedoelt Paulus niet dat je niet genieten mag van een goed glas wijn. Hier gaat het vermoedelijk om een overmatig gebruik van wijn in de samenkomst. Het gaat dus om het Avondmaal. Want in vers 18 gaat het precies over de eredienst. Hier zegt Paulus tot de gemeente: laat je niet vullen met wijn, maar met de heilige Geest. Laat de Geest je hart doen vollopen. Zing psalmen, hymnen en liederen met elkaar. Zo moet het zijn in de gemeente: dat je God looft en dankt in naam van Jezus en dat je zingt voor hem met vreugde en blijdschap.

Als je al die waarschuwingen van Paulus op een rijtje zet, dan hebben ze één gemeenschappelijke deler: een wijs mens oefent zich in matigheid. Matigheid staat niet tegenover genieten. Het is de kunst om beheerst om te gaan met het goede van het leven, om discipline te leren en gezonde grenzen te trekken. En blijkbaar moesten de Efeziërs daarin groeien.

Wordt wakker gemeente! Dat is wat Paulus tot de Efeziërs wil zeggen. Kom uit die doezelstand en zie helder en scherp wat goed is, waartoe Christus u roept. En blijf op de weg die Hij wijst. Wandel in zijn licht! Wat kwaad is kan in dat licht niet bestaan. Het moet aan zichzelf sterven. Want het licht brengt goedheid voort, waarheid en gerechtigheid. Alles dat duister is, dat onwaardig, onwaar, dwaas en grof is, zal door het licht openbaar worden gemaakt. Licht dat het kwade overwint, licht dat goed is voor de ogen.

En dan die mooie woorden van zegen in het midden van dit gedeelte, in vers 14: "ontwaak uit uw slaap, sta op uit de dood en Christus zal over u stralen". In de vroege kerk werd dit vers in de Paasnachtviering uitgesproken over de dopelingen. Ontwaak, sta op uit de dood van de zonde, want het licht van Christus zal over je stralen. Het zijn nog steeds woorden die in doop- of belijdenisdiensten uitgesproken worden. Maar ook aan het einde van een mensenleven worden deze woorden van Paulus soms gebeden, in het geloof en het vertrouwen dat de mens die zich overgeeft aan Gods genade, met Christus zal opstaan uit de dood en dat zijn licht over hen zal stralen. Zo troostend. Het geloof van Pasen. De dood is niet het einde. Het is alleen een doorgang naar de lichte eeuwigheid.

Laten we afsluiten. Wat wij van Paulus mee mogen nemen is dit: zoek de wegen van de wijsheid, wees bedachtzaam op welke taal je gebruikt, oefen je in matigheid. En wandel in het licht van Christus. Laat zijn licht je hart vervullen. Spreek woorden van dank, en zing met elkaar voor de Heer. Verheug je in alles dat goed en dat waar is.

Moge het licht van Christus over u stralen!
Vandaag en alle dagen die ons gegeven zijn.
Amen.